

Het Ems-Jade kanaal in het Oost-Friese veengebied.
foto Deutsche Zentrale für Tourismus

Langs de boorden van de Ems

Langs de Noord-Duitse rivier de Ems valt een wereld te ontdekken. Waar ooit turfstekers en jagende bisschoppen leefden, zag **Pieter Lamberts** hoe tegenwoordig cruiseschepen worden gebouwd.

Twee overdekte droogdokken torenen aan de rand van het stadje Papenburg boven de horizon uit. Ze horen bij de Meyer Werft. Hier worden cruiseschepen gebouwd, maar ook gastankers, schepen voor diertransport en gewone passagiersschepen. En dat op 40 kilometer van de kust, stroomopwaarts van de Ems.

Hoe het kan dat juist hier grote schepen worden gebouwd, kom je aan de weet tijdens een rondleiding door de twee dokken, waarvan de kleinste 358 en de grootste maar liefst 482 meter lang is. Het begon allemaal eind zeventiende eeuw met een scheepstimmerman die werk zocht op een werf bij Papenburg. Hij legde de grondslag voor een dynastie van scheepsbouwers. De huidige Meyer Werft is al meer dan twee eeuwen een familiebedrijf. Met ruim tweeduizend werknemers op de werf en meer dan het dubbele elders in de wereld is Meyer Werft een wereldspeler. Ook Nederland profiteert: schepen voor de Amerikaanse markt worden in de Eemshaven bij Delfzijl afgebouwd. Duitse schepen krijgen hun voltooiing aan de andere kant van de Dollart, in het Duitse Emden. Voordat de schepen in Delfzijl of Emden aan kunnen meren, moeten ze vanuit Papenburg over de smalle Ems naar de monding van

de Dollard worden gesleept. Een waar huzarenstukje, waarvoor de Ems wordt gestuwd. Regelmatig zijn de indrukwekkende transporten vanaf de wal te volgen. Papenburg zelf toont veel overeenkomsten met de dorpen en stadjes in de Nederlandse veenkoloniën. Hier strekte zich ooit een enorm, inmiddels ontgonnen, moerasgebied uit. De namen houden het verleden levend: Bourtanger Moor, Rheder Moor, Brualermoor, Wesuwermoor. De streek is doorsneden door kanalen en kanaaltjes, nu voor de afwatering, maar vroeger om het gestoken turf naar de Oost-Friese stadjes Weener en Leer te vervoeren. De schepen die daarvoor nodig waren, werden op de daarvoor opgerichte werven in de buurt gebouwd. Daarvan waren er in de hoogtijdagen 23. Alleen de Meyer Werft is overgebleven, dankzij het feit dat de eigenaren steeds op tijd de bakens verzetten en zich aan de nieuwe ontwikkelingen aanpassen.

Het aangrenzende gebied is een plateau, een 75 meter hoog gelegen natuurgebied dat is ontstaan op een morene, een in de IJstijd ontstane opeengehoopte massa stenen en aarde aan de rand van een gletsjer. De Hümmling was met zijn bossen in vroeger tijden in trek als jachtgebied. Hier deelden de bisschoppen van Münster de lakens uit. Een van die bisschoppen,

zelf een verwoed jager, liet halverwege de achttiende eeuw nabij het dorp Sögel een prachtig jachtslot bouwen: Schloss Clemenswerth. Het paleisje werd tussen 1737 en 1747 gebouwd door barokarchitect Johann Conrad Schlaun en bestaat uit een hoofdgebouw met acht paviljoens, aangelegd in stervorm. Het is uniek in zijn soort. Als je midden in de feestzaal van het paleisje staat, zie je alleen de lanen en waterpartijen; de paviljoens blijven verborgen. Daardoor waan je je ver weg van de bewoonde wereld. Het park rond het jachtslot leent zich uitstekend om rond te struinen en intussen alle paviljoens te bezoeken. In het ene leer je over de valkenjacht en de drijfjacht met paarden en honden, in het andere, dat is ingericht als slotkapel, kom je alles aan de weet over de heiligen die iets met jagen te maken hebben, want dat zijn er meer dan alleen de bekende Sint Hubertus. De kapel maakt deel uit

van misschien wel het kleinste klooster van Duitsland. Vanuit Sögel leiden mooie autoroutes door de omgeving. Je kunt kiezen uit de Westerwolde-Hummelingroute, de Grüne Küstenstraße, de Deutsche Fehnroute of naar de Oost-Friese stadjes Weener en Leer rijden. Wij kiezen voor de laatste tocht en verlaten het katholieke Emsland met zijn wegkruisen en wegkappelletjes en komen in protestants gebied. Hier zijn mooie orgels te zien, zoals het osenbloedrode, drie eeuwen oude Schnitgerorgel in de Sankt Georgkerk in Weener. In dit vriendelijke stadje, ook met haventje, herinnert een standbeeld van een aantal uit de kluiten gewassen turfstekersvrouwen, aan het leven van weleer. Hier staat ook het Heimatmuseum, met veel wetenswaardigheden over het Rheiderland. Dit is een open gebied dat zich aan weerskanten van de Duits-Nederlandse grens uit-

strekt, een land van polders, geestgronden, vergezichten en - tegenwoordig - windmolenparken. Iets verder naar het noorden ligt Leer, met net als Weener een oude haven. Je kunt er rondwallowen en in het Teemuseum iets leren over de Oost-Friese theecultuur, want die bestaat ook in Duitsland. De Oost-Friezen gelden als de grootste theeleuten van het land. Ze kunnen niet zonder hun *Kopffe mit ein kluntje un Room drin*: een kopje met een klontje kandijnsuiker en een wolkje room. Liefst vier keer op een dag; bij het ontbijt, halverwege de ochtend, om een uur of drie 's middags en 's avonds rond de klok van acht. En daar hoort natuurlijk *Klön-schnack* bij, zoals ze het noemen. Wij zouden zeggen: het doornemen van de wereld om ons heen.

Reageren?
redactie.reizen@wegener.nl

Papenburg ligt op een half uurtje rijden van **Winschoten**. Volg de A7/A280 en neem op Dreieck Bunde de afslag Meppen/Papenburg.

www.clemenswerth.de
www.meyerwerft.de
www.tee-museum.de

